

TÀU ĐẮM CỔ HÒN THƠM (PHÚ QUỐC, KIÊN GIANG) VÀI GỢI Ý VỀ GIẢI PHÁP BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ

*Nguyễn Tuấn Lâm, Hồ Sỹ Quảng**

1. Khảo sát tàu Hòn Thơm

Tàu đắm Hòn Thơm nằm cách cảng An Thới khoảng 10km về phía Nam và cách đảo Hòn Thơm khoảng 2km về phía Đông. Tàu Hòn Thơm được các ngư dân phát hiện và được Bảo tàng tỉnh Kiên Giang phối hợp với một số ban ngành khảo sát vào những năm đầu của thế kỷ 21. Kết quả các cuộc khảo sát trước đây tuy đã đưa ra một số tư liệu về hàng hóa trên tàu như đồ gốm sứ song chưa làm rõ được các thông tin khoa học về con tàu.

Hiện trạng bề mặt tàu đắm hòn Thơm với rất nhiều mảnh gốm vỡ

Gần đây, để phục vụ cho đề tài “Nghiên cứu xây dựng hồ sơ các di tích tàu đắm cổ tại Phú Quốc và đề xuất phương án phát huy giá trị các di tích tàu đắm cổ tại Kiên Giang” theo Quyết định số 3251/QĐ-UBND ngày 30 tháng 12 năm 2015 của UBND tỉnh Kiên Giang, tháng 5/2018, Công ty Anh Thu phối hợp với Sở Khoa học Công nghệ, Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Kiên Giang và đội ngũ chuyên gia Khảo cổ học tiến hành điều tra, khảo sát con tàu đắm Hòn Thơm.

Sau khi lặn xuống thăm dò khảo sát, chúng tôi đã xác định được vị trí tàu cổ bị đắm. Hiện trạng là một “bãi đồ gốm sứ” vỡ trải rộng trên bán kính hơn 50m. Nguyên nhân được cho là do sự khai thác trái phép của ngư dân khi dùng lưới đã cào để trục vớt cổ vật, gây nên bãi gốm sứ vỡ trải rộng như thế.

* Công ty TNHH Đoàn Ánh Dương

Dựa vào các thông tin trên, cũng như căn cứ vào dấu vết hiện trường còn lại, đoàn khảo sát quyết định thổi hút lớp bùn cát dọc theo bãi gồm sỏi vữa để xác định trữ lượng đồ gốm và xác tàu đắm. Sau khi thổi hút 2 hố có diện tích 2m x 4m, sâu 1,5m:

+ Hố 1: Sau khi thổi hút làm xuất lộ xác tàu đắm, kết quả thu được là tìm thấy be thuyền có chiều dài 3m, chiều rộng 1,5m, độ dày ván thuyền là 20cm.

Được chia làm 3 khoang bởi các ván gỗ còn khá chắc chắn. Độ rộng của các khoang đo được là 80cm.

+ Hố 2: Kết quả đo được là mạn thuyền dài 2m, rộng 1,2m, độ dày ván tàu là 20cm.

Hiện trạng xác tàu đắm Hòn Thơm

Trải qua 3 ngày thổi hút và tìm kiếm xác tàu, đoàn khảo sát đã mang lên được 20 hiện vật gồm men ngọc, men nâu và đồ sành.

Các loại hình men ngọc gồm chén, bát, đĩa và các loại bình lớn nhỏ.

Các loại hình men nâu gồm các mảnh lọ hình trứng, các mảnh đáy chum gồm men nâu.

Như vậy, cuộc khảo sát lần này đã bổ sung thêm khá nhiều thông tin khoa học về tàu đắm Hòn Thơm:

- Xác tàu đắm Hòn Thơm còn khá nguyên vẹn và chắc chắn.
- Hiện vật trên tàu trừ phần trên mặt bị xáo trộn do cư dân địa phương khai thác trái phép, phần còn lại ở phía dưới đang được bảo tồn trong tình trạng tương đối tốt.

2. Một số giải pháp bảo tồn

Dựa trên những kết quả đã thu được từ những con tàu đắm tại vùng biển Kiên Giang - Phú Quốc mà đặc biệt là tàu đắm Hòn Thơm, chúng tôi đưa ra một số giải pháp phát huy giá trị như sau:

1) Cần tổ chức một cuộc khai quật trực vớt tàu cổ đắm theo quy trình Khảo cổ học dưới nước, từ đó làm cơ sở để đánh giá một cách chân thực nhất về nguồn gốc con tàu, xuất xứ hàng hóa và tuyến đường giao thương buôn bán. Một sự thật đáng buồn là hầu hết những con tàu đắm từng được khai quật từ trước giờ đều được triển khai khai quật theo kiểu thương mại nên đã bỏ lại các xác tàu đắm, sau khi khai quật không phát huy được những con tàu đắm này và gây ra tình trạng “chảy máu cổ vật” hoặc thêm một lần nữa “đìm chết” con tàu như hiện nay.

Quay lại tàu đắm Hòn Thơm, đây là con tàu mà theo các kết quả báo cáo và đánh giá của các chuyên gia khảo cổ học là còn khá nguyên vẹn, hiện vật là dòng gốm Thái Lan thế kỉ 15 khá đặc sắc. Chính vì vậy, kính đề nghị Nhà nước tổ chức một cuộc khai quật con tàu đắm này theo quy trình khảo cổ học dưới nước.

2) Có 2 phương án để phát huy giá trị tàu cổ đắm Hòn Thơm, đó là:

a. Bảo tồn tại chỗ xác tàu đắm cổ, từ đó phát huy giá trị di sản di tích tàu đắm. Cùng với sự đa dạng về các loài thủy sinh cũng như các rạn san hô tuyệt đẹp ở quanh khu vực tàu đắm nói riêng và vùng biển Phú Quốc - Kiên Giang nói chung, giải pháp phát huy giá trị ngay trước mắt là tổ chức các tour lặn khám phá cho du khách.

b. Tiến hành khai quật trực vớt xác tàu đắm, cùng với những hiện vật thu được từ con tàu này, kết hợp với các con tàu đắm khác tại vùng biển Kiên Giang xây dựng một bảo tàng tàu đắm để phát huy giá trị, thu hút khách du lịch thập phương đến với hòn đảo Phú Quốc xinh đẹp này.

Về vấn đề này, trên thế giới đã có rất nhiều con tàu đắm được phát huy rất hiệu quả bằng hình thức này. Điển hình là bảo tàng tàu đắm Marry Rose ở Anh hoặc bảo tồn, trưng bày chiến hạm Arizona của Mỹ bị đánh chìm trong cuộc chiến Thái Bình Dương năm 1942 ở Hawaii, hàng năm đã thu hút hàng triệu khách du lịch từ các quốc gia đến tham quan. Nếu tổ chức tốt, trong tương lai gần, rất có thể Phú Quốc sẽ là một trong những điểm đến hấp dẫn du khách trong và ngoài nước đến thăm quan, khám phá.

Với những tiềm năng vốn có, Phú Quốc rất cần có những bảo tàng về di sản tàu đắm để tạo ra những sản phẩm du lịch mới lạ, độc đáo thu hút du khách, tạo nên một điểm đến hấp dẫn, đưa nền công nghiệp “không khói” phát triển lên một tầm cao mới, sánh vai với các nước trong khu vực và trên thế giới.

Như vậy, đối với di sản tàu đắm cổ, bằng cả 2 hình thức là bảo tồn tại chỗ và khai quật trưng bày, cộng với những tiềm năng sẵn có, trong tương lai gần Phú Quốc hoàn toàn có thể thực hiện được. Vấn đề cấp thiết nhất bây giờ là cần có sự quan tâm, đầu tư của các cơ quan chức năng, nhận thức rõ của các cấp chính quyền cũng như người dân về vấn đề tàu cổ đắm. Từ đó đưa ra những phương án thực hiện thiết thực và hiệu quả nhất, nâng cao giá trị tàu cổ đắm trên vùng biển Phú Quốc - Kiên Giang nói riêng và vùng biển Việt Nam nói chung, tạo nên một sản phẩm du lịch đặc sắc, góp phần tô điểm thêm những giá trị di sản văn hóa biển của đất nước và con người Việt Nam trên trường quốc tế.

HON THOM ANCIENT SHIPWRECK - SOME SUGGESTIVE SOLUTIONS FOR PRESERVING AND PROMOTING CULTURAL VALUES

Nguyen Tuan Lam, Ho Sy Quang

The shipwreck is located about 10km south of the port of An Thoi and about 2km east of the island of Hon Thom. The most recent survey has provided a lot of scientific information about the Hon Thom shipwreck: the wreck is fairly intact and in good condition; almost all of the ship's cargo, apart from some that have been disturbed by illegal exploitation of the local population, is in good condition.

Basing on the survey results, the authors suggested that an underwater archaeological excavation should be organized in accordance with international standards. Once the excavation process is complete, the mission of promoting the value of the shipwreck can be implemented in two ways: preserving the ancient wreck on-site or salvaging the shipwreck to preserve at the museum.

Finally, the authors state that due to its inherent potentials, the Phu Quoc island district needs to invest in building museums of shipwreck heritage in order to create special tourism products that attract visitors.